

12 september 2022

Betaalbaarheid van energie voor huishoudens

Aan: Vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat
Betreft: Schriftelijke inbreng rondetafelgesprek 'Betaalbaarheid van energie voor huishoudens'
Van: Gaslicht.com – Thomas Meedema, Sanne de Jong-Bins, Sinie Oskam

Naar aanleiding van het rondetafelgesprek over de betaalbaarheid van energie voor huishoudens, doen wij u de onderstaande inbreng op uw verzoek toekomen.

De kern van het probleem voor wat betreft betaalbaarheid is dat er een grotere vraag naar energie is dan er aan aanbod (tegen acceptabele prijzen) beschikbaar is. Voor wat betreft prijsontwikkelingen signaleert Gaslicht.com op basis van haar historische data dat de energieprijzen voor zowel [gas](#) als [elektriciteit](#) reeds voor de Russische invasie in Oekraïne sterk aan het stijgen waren (zie grafieken bijlage 1), onder meer door schaarste aan de energie-aanbodkant en onvoldoende aandacht in Europa voor back-up capaciteit.

Verder willen we benadrukken dat schaarste niet alleen op het gebied van gas, maar ook op de Europese [elektriciteitsmarkt](#) zichtbaar is met prijsspieken tot gevolg. Dat maakt het noodzakelijk voorbij bestaande taboes te kijken, en rekening te houden met contextspecifieke omstandigheden. Dat houdt in dat elk land moet kijken wat er mogelijk is om, naast het reduceren van de stroom en gas consumptie, ook aan de aanbodkant meer energie tegen acceptabele prijzen te gaan produceren. Daarbij rekening houdende met de gewenste energiebehoefte ook op de langere termijn. Denk bijvoorbeeld aan een toenemende elektrificering van vervoer en de significante toename in elektriciteitsvraag die daardoor gaat ontstaan.

Momenteel zijn er terecht zorgen over de (financiële) leveringszekerheid komende winter en over de betaalbaarheid van de energierekening. Naar verwachting zit eind dit jaar 90% van de huishoudens op een variabel tarief, waardoor zij direct geconfronteerd worden met prijzen die 2 tot 6 keer hoger liggen dan een jaar geleden.

Doordat er in Nederland al ruim 10 maanden nauwelijks tot geen vaste prijscontracten meer worden aangeboden ontbreekt voor huishoudens in Nederland iedere mogelijkheid om zich te kunnen beschermen tegen prijsstijgingen. Actie daarop is nu noodzakelijk. In bijv. Duitsland, waar tot op de dag van vandaag vaste prijscontracten beschikbaar zijn, kunnen consumenten zich wel beschermen tegen prijsstijgingen. Dat er in Duitsland nog steeds vaste prijscontracten worden aangeboden, komt door een beter opzegvergoedingsstelsel bij het tussentijds openbreken van vaste contracten.

Gaslicht.com pleit voor een breed pakket aan maatregelen om op deze ontwikkelingen in te spelen:

- Het inzetten op het direct verlichten van de lasten voor huishoudens op de energierekening. Het [idee om de btw per 1 januari 2023 weer terug te verhogen naar 21%](#) zou een desastreus effect hebben. De btw zou eerder naar 5% moeten en energiebelastingen naar nul. Dit zijn maatregelen die relatief snel doorgevoerd kunnen worden en onmiddellijk effect hebben. Ze bieden ook extra oplossingen voor het bedrijfsleven, organisaties en (sport)accommodaties.
- Het aanpakken van het probleem van de prijsstijgingen bij de kern. Overweeg een (tijdelijke) subsidie vanuit de overheid op de stroom- en gasprijzen voor een bepaald basisverbruik, in plaats van algehele prijsplafonds die energiebesparing, marktwerking, toekomstige investeringen in duurzaamheid en leveringszekerheid in de weg staan. Een idee zou kunnen zijn om met een tijdelijke subsidie van 25 cent per kWh en 1 euro per kuub gas te werken tot 3.500 kWh en 1.500 m³ per jaar. Daarboven zouden staffels kunnen gelden met lagere subsidies, om op die manier energiebesparing te stimuleren.
- Sluit meer langetermijncontracten met het buitenland en stel middels versnelde vergunningstrajecten meer binnenlandse energieproductie veilig voor energieonafhankelijkheid, leveringszekerheid en

betaalbare energie. Denk daarbij ook aan een Europese aanpak en als dat Europees niet lukt op korte termijn, dan direct overgaan op het nationale plan waaruit visie voor lange termijn spreekt. Een kleine slagvaardige en onafhankelijke taskforce zou hierbij kunnen helpen.

- Houd het vizier gericht op nieuwe innovaties, zoals opslag van [groene stroom in synthetisch aardgas als gigabatterij](#). Investeer in groen gas en besef - zoals energiedeskundige Remco de Boer aangaf in [WNL op Zondag](#) - dat Nederland het voorlopig niet alleen met hernieuwbare energie gaat redden. Extra gaswinning – de schoonste vorm van fossiele energie – bijvoorbeeld op zee of bij de kleine velden is dan ook noodzakelijk om de energietransitie met duurzame energie als wind en zon richting de toekomst veilig te stellen qua betaalbaarheid en leveringszekerheid.
- Stimuleer en ondersteun afnemers maximaal bij het verduurzamen en besparen op hun energieverbruik, bijvoorbeeld met langdurige voortzetting van subsidies op isolatie en introductie van subsidies op thuisbatterijen. Maar ook overstappen op een groen energiecontract tegen marktconforme tarieven zou te allen tijde mogelijk moeten zijn. Dat is in de huidige markt niet mogelijk.
- Maak het elektriciteitsnet gereed voor de energietransitie en het gasnet voor bijmenging met waterstof en groen gas. Een significante stijging van het nationale elektriciteitsverbruik mag daarbij niet worden onderschat. Wanneer alle auto's elektrisch gaan rijden en huizen grotendeels middels (hybride) warmtepompen worden verwarmd, zal de infrastructuur daar ook gereed voor moeten zijn en zal er aan de energieproductiekant voldoende opwekcapaciteit moeten zijn. Anders blijven we de komende jaren extreme prijsspieken bij voortdurende schaarste houden met mogelijk zelfs black-outs tot gevolg.
- Bescherm de consument bij een (groot) faillissement. Het omvallen van een energiebedrijf mag niet ten koste gaan van burgers in Nederland. Eveneens moeten energieleveranciers weer gestimuleerd worden om vaste prijscontracten aan te bieden. Dat kan door opzegvergoedingen voor het openbreken van nieuwe vaste contracten in Nederland te verhogen naar voorbeeld van Duitsland. Op deze manier is er zekerheid voor alle betrokken partijen (afnemer en leverancier).

Onderstaand geven we een aanvullende toelichting en additionele adviezen m.b.t. enkele kernpunten.

1. Directe lastenverlichting

De huidige energietoeslag van 1300 euro betreft een alles of niets regeling, je krijgt het, of je krijgt het niet. Gaslicht.com en vele andere organisaties constateren dat huishoudens die net boven het 120% sociaal minimum uitkomen in grote financiële moeilijkheden komen doordat ze buiten de boot vallen maar wel geconfronteerd worden met extreme prijsstijgingen. Vaak betreffen dit ook de huishoudens die net buiten de zorg- en/of huurtoeslaggrens vallen.

- Energie als luxe goed belasten is niet uit te leggen. Het plan om de energierekening per 1 januari weer te verhogen naar 21% btw zou niet eens op tafel moeten liggen volgens Gaslicht.com. Een btw-verlaging zorgt voor een algehele prijsdemping. Hoe hoger het energietarief, hoe groter de prijsdemping bij een laag btw-tarief. In diverse Europese landen is de btw op de energierekening lager dan in Nederland:

Btw op gas en elektriciteit	Percentage
Groot-Brittannië	5%
Italië	5%
Polen	5%
Frankrijk	5,5%
België	6%
Luxemburg	8%

- Gaslicht.com pleit daarom voor een directe btw-verlaging op energie richting een 5%-tarief dat ook in sommige andere Europese landen wordt gehanteerd. Én de energiebelasting en Opslag Duurzame Energie- en Klimaattransitie op 0 te zetten. Daarnaast is het wenselijk de “vermindering energiebelasting” (het vaste bedrag aan heffingskorting) hoog te blijven houden. Interessant is verder

na te denken, in het kader van voorbij taboes te kijken, over het effect en de concretisering van een negatieve energiebelasting ten behoeve van het stimuleren van spaarzaam energiegebruik. Gedacht zou kunnen worden aan een tijdelijke subsidie van 25 cent per kWh en 1 euro per kuub gas tot 3.500 kWh en 1.500 m3 per jaar. Daarboven zouden staffels kunnen gelden met lagere subsidies, om op die manier energiebesparing te stimuleren.

- Extra compensatie voor alleen de burgers welke huur- en zorgtoeslag ontvangen, wordt door Gaslicht.com niet aanbevolen. Compensatie komt dan alleen bij de lagere inkomens terecht via ingewikkelde aanvraagprocedures, terwijl ondertussen ook de middeninkomens het financieel zwaar hebben.
- Bij een inkomensafhankelijke maatregel voor de energierekening is er volgens Gaslicht.com één belangrijke voorwaarde: dit mag niet verlopen via commerciële partijen. De overheid is de enige die dit kan en mag uitvoeren. Het is niet acceptabel wanneer commerciële partijen inzicht krijgen in de inkomenssituatie van alle Nederlandse huishoudens. Ook niet als de leveranciers enkel weten of een huishouden wel of geen subsidie krijgt.
- De focus dient niet alleen gericht te zijn op de consumenten, maar ook op het mkb, sportaccommodaties (denk aan ijsbanen, zwembaden, voetbalclubs), scholen etc. Als er alleen gekeken wordt naar huishoudens, dan zullen de prijzen in de supermarkten en winkels door blijven stijgen of producten zelfs helemaal niet meer beschikbaar zijn. Dan krijgt de consument via een keteneffect alsnog de rekening gepresenteerd en/of komt de voedselvoorziening en beschikbaarheid van materialen in gevaar. Btw-verlaging helpt alleen de consument en niet het mkb. Daarom ook het voorstel tot forse verlaging van de energiebelasting voor stroom en gas voor mkb en grotere afnemers en mogelijk zelfs een slimme prijssubsidie op stroom en gas, waarbij energiebesparing en marktwerking niet uit het oog verloren mogen worden.
- Er zijn geen vaste contracten meer af te sluiten in Nederland. Dit zorgt voor een groot deel van de problemen doordat er ondertussen al 10 maanden nauwelijks tot geen contracten met een vaste prijs worden aangeboden. Dit is een belangrijk instrument voor de marktwerking en geldt voor zowel leveranciers als de afnemers. De leveranciers kunnen namelijk op de juiste momenten inkopen voor 1- of 3-jarige contracten en de afnemers kunnen zich met vaste (prijs) contracten beschermen tegen verder oplopende prijzen. Energieleveranciers in Duitsland bieden begin september 2022 nog steeds een vast tarief voor 1 jaar stroom van 39 cent per kWh aan (t.o.v. 84 cent per kWh in Nederland). In Duitsland kunnen de stroomprijzen dus de helft lager en met meer zekerheid aan de consument worden aangeboden. De oplossing is dat de opzegvergoedingen voor het openbreken van nieuwe vaste contracten in Nederland omhooggaan naar voorbeeld van Duitsland. Op deze manier is er zekerheid voor alle betrokken partijen (afnemer en leverancier). Daarnaast moeten energieleveranciers (mits de opzegvergoeding is aangepast) verplicht worden om naast een modelcontract met variabele prijzen, ook een modelcontract met vaste prijzen (1 en 3 jaar) aan te bieden tegen een marktconform tarief en met brede online beschikbaarheid. Energiebedrijven kunnen zich tegen risico's indekken (verzekering/hedge), een mogelijkheid die de consument zelf niet heeft en daarom is het van belang dat energiebedrijven hun rol op dit gebied oppakken en er door de overheid en toezichthouders wordt gekeken naar de fundamenten onder dit systeem.
- Bij faillissementen moet het consumentenbelang bij de overgang naar een nieuwe leverancier beter vertegenwoordigd worden. De vooruitbetaalde termijnbedragen zouden behandeld moeten worden alsof het een storting op een derdengelden rekening betreft en niet als gelden van de boedel moeten worden aangemerkt. Wanneer er bij een faillissement van een energieleverancier een doorstart/overname van de klantenportefeuille plaatsvindt, moeten de bestaande contractvoorwaarden van de afnemers worden gerespecteerd.
- Maak goede afspraken tussen gemeenten, energieleveranciers en netbeheerders om massale energieafsluitingen te voorkomen voor consumenten die moeite hebben met het betalen van de hogere energierekening. Verplicht energieleveranciers om een betalingsregeling te treffen met een consument, waarbij de overheid (tijdelijk) garant staat voor de terugbetaling. Belangrijk aandachtspunt is een schuldensamenleving te voorkomen.

2. Leveringszekerheid en als gevolg daarvan ook prijsdemping

De kern van het probleem moet aangepakt worden. Namelijk dat er een grotere vraag naar energie is dan er aan aanbod (tegen acceptabele prijzen) beschikbaar is. In Nederland, Duitsland en België is gas vooral duur door gebrek aan lange termijncontracten (in tegenstelling tot bijv. Oost-Europa) en een beperkte LNG-importcapaciteit (jaren geleden hadden er al volop extra LNG-terminals gebouwd moeten worden, zoals in [Spanje](#)). De vraag naar elektriciteit gaat alleen maar toenemen in de transitie naar elektrisch rijden en verwarmen met een (hybride) warmtepomp. Wat heb je aan een [Europees prijsplafond](#) als er überhaupt geen energie beschikbaar is of investeringen in duurzame energie een halt toegeroepen worden?

- Zorg dat de gasvoorraden zo spoedig mogelijk tot 100% zijn gevuld en aangevuld blijven worden, ook na komende winter. Daardoor is er meer aanbod, waardoor prijzen mogelijk zakken.
- Forse investeringen in het elektriciteitsnet en aan de kant van elektriciteitsproductie zijn cruciaal. Is Nederland in gesprek met Duitsland [over het openhouden van kerncentrales of het eventueel overnemen van Duitse kerncentrales](#) om invulling te geven aan het regeerakkoord rondom kernenergie? Mogelijk kan dit op een vergelijkbare manier als de [Duits-Spaanse deal](#) voor Duits gebruik van de zevende nog ongebruikte LNG-terminal op Spaans grondgebied. Regie tussen de netbeheerders is hierbij van cruciaal belang.
- Het aanbodprobleem moet worden aangepakt. Maak lange termijnafspraken met o.a. de [VS, Australië, Qatar, Maleisië, Algerije, Suriname](#) voor LNG levering. En met o.a. Noorwegen voor het aardgas. Daarmee vergroten we niet alleen de leveringszekerheid, maar wordt ook prijszekerheid voor de lange termijn veiliggesteld. Denk daarbij ook na over geopolitieke effecten, en het adequaat omgaan daarmee, als gevolg van bijvoorbeeld het in grote hoeveelheden kopen van LNG en via tankers vervoeren naar Nederland. Het effect daarvan is onder andere dat een land als Pakistan verder in de problemen komt omdat ze de marktprijs niet meer kunnen betalen.
- De verwachting is dat de gasvoorraden na komende winter helemaal leeg zijn. Daar moet nu al over nagedacht worden. Houd handelsbedrijf GasTerra in Groningen daarom open en overweeg nationalisatie van GasTerra. GasTerra heeft als handelshuis een schat aan kennis en ervaring en het zou [zeer onverstandig zijn het GasTerra kantoor in 2024 te sluiten](#). Laat GasTerra juist langetermijncontracten sluiten met voornoemde landen.
- Het zou verstandig zijn als er in het wekelijks gepubliceerde [gasdashboard](#) van het Ministerie van EZK, ook aandacht komt voor de contractuele afspraken die Nederland heeft qua leveringsverplichting richting andere landen. Helemaal nu blijkt dat sommige omliggende landen aanzienlijk kleinere gasopslagen hebben dan Nederland en mogelijk spoedig een beroep op de Nederlandse gasvoorraden gaan doen. Openheid van het Ministerie van Financiën over welke contractuele verplichtingen Nederland heeft tegen welke prijzen en welke volumes met Duitsland, Frankrijk, België en eventuele andere landen zou zeer wenselijk zijn. Dat Nederland mogelijk nog steeds aardgas levert aan het buitenland tegen mogelijk historisch lage prijzen is in deze tijd lastig uitlegbaar. Dit zou ter discussie gesteld kunnen worden, helemaal in het kader van het sluiten van kerncentrales in Duitsland en België met mogelijke gevolgen voor onze eigen Nederlandse energievoorziening.
- Voorzichtigheid en terughoudendheid is geboden bij de stelligheid waarmee gesproken wordt over toekomstige leveringszekerheid bij (te snelle) afschakeling van bestaande energiebronnen zoals kolencentrales en gasvelden. Zie als voorbeeld [motie 35668 nr. 12](#), 1,5 jaar geleden bleek het sluiten van kolencentrales voor de leveringszekerheid geen gevolgen te hebben, nu ziet de wereld er al anders uit. Houd dan ook voldoende back-up capaciteit over om tegenslagen in de energietransitie en tegenslagen in opwekcapaciteit [in andere Europese landen](#) op te kunnen vangen. Wanneer hier niet bij stilgestaan wordt, zullen we prijsspieken blijven zien bij gebrek aan aanbod van energie, waardoor Europa zich steeds verder klemzet. Zorg ook voor voldoende back-up capaciteit op het netwerk, voor bijv. dagen dat het niet waait en de zon niet schijnt. Werd er 1,5 jaar nog gedacht dat kolencentrales gesloten konden worden, nu zijn we blij dat ze weer kunnen meedraaien en de centrales nog niet

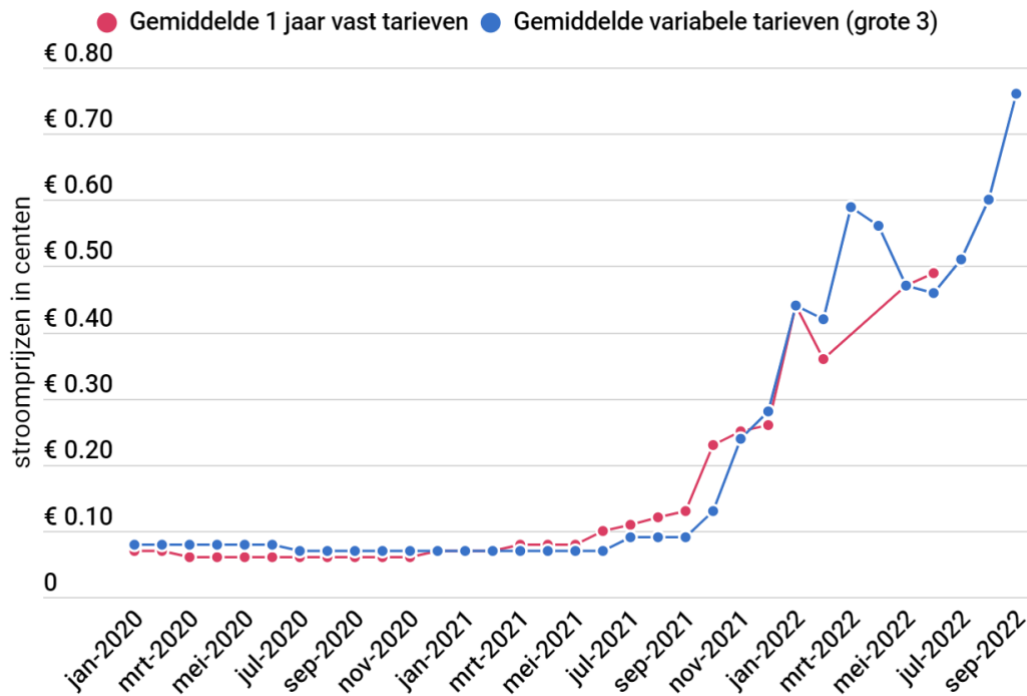
definitief ontmanteld waren. Regelmatig is door [TenneT gewaarschuwd](#) terughoudend te zijn met het sluiten van productiecapaciteit zonder daarbij rekening te houden met ontwikkelingen in omliggende landen. Extra voorzichtigheid is dan ook geboden bij het [volgooien met beton](#) en daarmee onherroepelijk [sluiten van gaslocaties in het Groningenveld](#).

- Benut elke kans om het elektriciteitsnet versneld te verbeteren om de energietransitie aan te kunnen. Maar doe dit vooral efficiënt. Dus niet meerdere keren de straat open met steeds hogere netbeheerkosten voor de consument tot gevolg. Houd nu al rekening met scenario's als zonnepanelen op ieder dak, laadpalen in elke straat, (hybride) warmtepompen in alle huizen etc. Zorg dat als een straat opengebrouwen wordt om gasleidingen te vervangen, ook gelijk de elektriciteitskabels toekomstrobust worden gemaakt.
- Wees zeer terughoudend in het spreken over het enkel beschermen van consumenten en ziekenhuizen. We hebben bedrijven nodig om de economie draaiende te houden, boeren voor de voedselvoorziening, verenigingen om (fysiek en mentaal) fit te blijven, scholen voor opleiding etc. We krijgen armoede, een diepe recessie, nog heftigere inflatie en sociale ontwrichting als diensten uitvallen en banen wegvallen, fabrieken sluiten en datacenters uitgaan. Als we geen staal kunnen produceren, wordt de tijdige productie van bijv. windmolens ook een uitdaging.

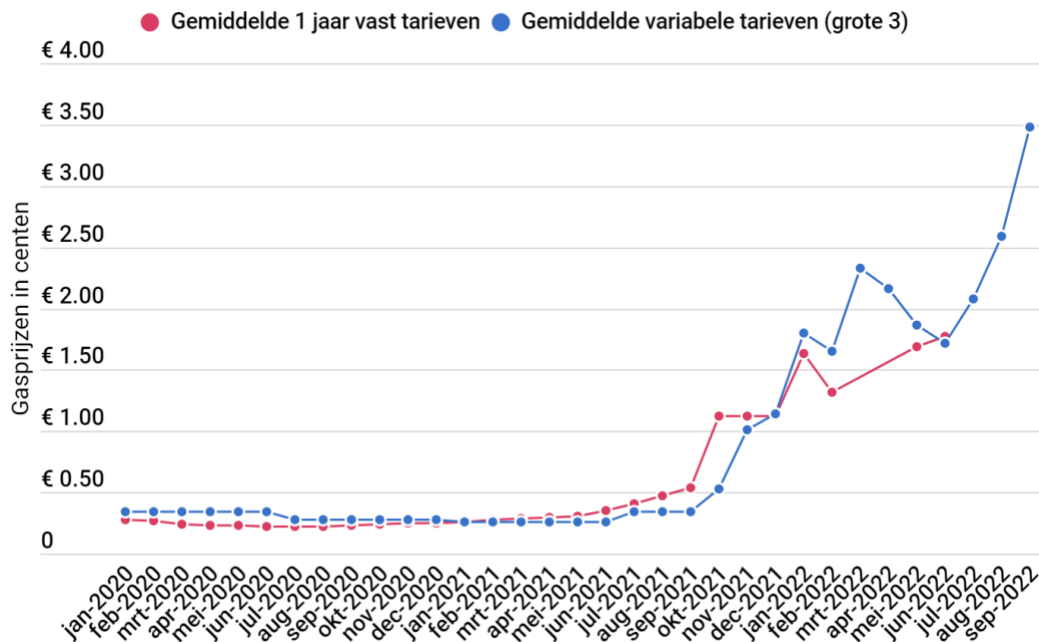
3. Hulp bij besparen en verduurzamen

Vele consumenten kunnen nu al de eindjes niet aan elkaar knopen terwijl ze de verwarming al laag hebben staan, of wonen in een huurhuis waarvan de corporatie geen maatregelen wil nemen. Deze mensen zijn vaak niet in de gelegenheid om zelf nog meer te besparen op hun energieverbruik en hebben niet de middelen om hun huis verder te verduurzamen. Campagnes om minder te verbruiken helpen deze groepen niet.

- De overheid moet in gesprek gaan met woningcorporaties om die huizen waar dat het hardste nodig is, sneller te verduurzamen.
- Roep CV-ketelfabrikanten op om instructiefilmpjes online te zetten voor alle verkochte modellen cv-ketels van de afgelopen 10 jaar, hoe je de aanvoertemperatuur van je cv-ketel op een simpele manier zelf omlaag kunt zetten voor komende winter.
- Laat verhuurders meerjarenplannen maken waarin ze zich committeren aan het verduurzamen van de woningen naar energielabel A of B.
- Subsidieer en stimuleer projecten waarbij 'groen gas' wordt geproduceerd. [Boeren kunnen met groen bio gas uit bijvoorbeeld mest](#) in de komende jaren het gastekort helpen aanvullen.
- Warmtenetten loskoppelen van gasprijs, monopolie juist doorbreken en vrijheid van keuze warmteleverancier mogelijk maken. Monopolies zorgen vaak voor hoge prijzen en slechte service en zijn nooit in het belang van de consument.
- Het is evident dat er jarenlang enorme werkgelegenheid is in alle beroepen die de energietransitie raken. Zorg voor extra mogelijkheden tot opleiding en omscholing naar deze branche.

Bijlage 1:
Stroomprijzen: gemiddelde per kWh 2020-2022

Prijzen zijn incl. BTW en excl overheidsheffingen / Per 1 juli 2022 is de btw verlaagd van 21% naar 9% btw

Gasrijzen: gemiddelde per m³ 2020-2022

Prijzen zijn incl. BTW en excl overheidsheffingen / Per 1 juli 2022 is de btw verlaagd van 21% naar 9%